

پیش دبستانی در کلاس‌های چند پایه

پای صحبت دکتر رخساره فضلی، مدیر کل دفتر آموزش پیش دبستانی

محسن رخشانی

عدالت آموزشی، یعنی دادن حق طبیعی آموزش به تمامی کودکان واجب‌التعلیم کشور، از کلاس‌های چند پایه استفاده می‌شود، بررسی‌های انجام شده در این مقوله مهم آموزشی و پرورشی، اجمالی و پراکنده‌اند و از نتایج بررسی‌های انجام شده نیز کمتر استفاده شده است. بنابراین، می‌توان گفت در کشور ما به این بخش آموزش و پرورش، نگاه تخصصی و حرفه‌ای نشده است.

در کلاس‌های چند پایه، دانش‌آموزان پایه‌های مختلف در یک کلاس و توسط یک معلم آموزش می‌بینند. این کلاس‌ها می‌توانند نیاز آموزشی بسیاری از کودکان را در مناطق محروم برطرف کنند. کلاس‌های چند پایه به منظور توسعه عدالت آموزشی و بهبود رشد شناختی و اجتماعی دانش‌آموزان و از سوی دیگر، به دلایل اداری همچون کاهش جمعیت دانش‌آموزی، نیازهای اداری - مالی، موقعیت جغرافیایی و... تشکیل می‌شوند. همچنین فرصتی برای خدمت به مردم مناطق محروم هستند

اشاره

سرکار خانم دکتر فضلی، مدیر کل دفتر آموزش پیش دبستانی با سابقه‌ای درخور از نظر آشنایی با کلاس‌های چند پایه و حضور کودکان پیش دبستانی در آن‌ها، پای گفت‌وگو با ما نشست است. تا اولیا، مربیان و کارشناسان را در اقصی نقاط کشور با این موضوع آشنا سازد. متن گفت‌وگو با وی را در زیر می‌خوانید.

و مراکز برای ایجاد آگاهی اجتماعی، پیشرفت‌های اقتصادی و اصلاحات آموزشی به‌شمار می‌آیند. بر همین اساس، یکی از اقدامات مؤثر جهت توسعه عدالت آموزشی استفاده از این فرصت برای رشد همه‌جانبه و آماده‌سازی نوآموزان جهت ورود به نظام آموزش ابتدایی است.

آیا در مورد کلاس‌های چند پایه مطالعات علمی خاصی صورت پذیرفته است؟

بله، تحقیقاتی در ایران و سایر کشورها انجام شده و در حال انجام است. بررسی‌های علمی نشان می‌دهد که در نظام‌های آموزشی کشورهای پیشرفته، کلاس‌های درس چند پایه به‌صورت عمدی ایجاد می‌شود. به عبارتی، در بسیاری از کشورها با وجود امکان دسترسی به آموزش و تسهیلات برای برگزاری کلاس‌های درس تک پایه، نگاه‌ها به ایجاد و توسعه کلاس‌های درس چند پایه معطوف است.

همچنین

ضمن تشکر، به‌عنوان نخستین سؤال، بفرمایید که کلاس‌های چند پایه چه پیشینه و تاریخچه‌ای دارند، و به نظر شما فلسفه وجودی کلاس‌های چند پایه چیست؟ به عبارتی، چه تعریفی از کلاس‌های چند پایه دارید؟

تدریس در کلاس‌های چند پایه، پدیده‌تازهای نیست و در برخی از کشورها، به‌ویژه در کشورهای اسلامی، چندین قرن قدمت دارد. در کشورهایی مثل چین و نیپال، پیش از اجباری شدن آموزش ابتدایی و نیز در کشورهایی که تحت سلطه استعمار قرار داشتند، کلاس‌های چند پایه قدمتی بیش از یکصد سال دارند. در کشور ما نیز عوامل جمعیت‌شناختی، جغرافیایی، تاریخی، اقتصادی، و فلسفی در تشکیل کلاس‌های چند پایه اثر داشته و از این روش برای رفع نیاز آموزش همگانی استفاده شده است.

اگرچه در نظام آموزش و پرورش کشور ما، برای برقراری

تحقیقات نشان می‌دهد که میان دانش‌آموزان کلاس‌های درس چندپایه و دانش‌آموزان کلاس‌های تک‌پایه از حیث توانایی شناختی تفاوت معناداری وجود ندارد. افزون بر این، دانش‌آموزان کلاس‌های درس چندپایه نسبت به دانش‌آموزان کلاس‌های تک‌پایه از نظر رشد اجتماعی، سازگاری محیطی، بیان عواطف، روحیه همکاری، بهداشت روانی، پختگی رفتاری و... برتری دارند. نتایج پژوهش‌های زیادی اثربخش بودن کلاس‌های درس چندپایه را مورد تأکید قرار داده‌اند. در مجموع، می‌توان گفت کلاس‌های چندپایه فرصت بی‌بدیلی برای توسعه عدالت آموزشی در دو بعد کمی و کیفی فراهم می‌کنند.

کلاس‌های چندپایه در سیمای آموزشی سایر کشورها چگونه است؟ آیا مطالعاتی در این زمینه انجام شده است؟

بله همان‌طور که اشاره شد در برخی کشورها به صورت عمدی کلاس‌های درس چندپایه ایجاد می‌کنند. در استرالیا ۴۰ درصد، در فرانسه ۲۲ درصد و در سوئد ۳۵ درصد مدارس چندپایه‌اند. در ایالت ویلز انگلستان نیز ۳۰ درصد مدارس چندپایه‌اند. روند توسعه کلاس‌های چندپایه، از کاهش تعداد این مدارس در برخی از کشورها مثل ژاپن تا افزایش تعداد آن‌ها در ویتنام متفاوت است.

مبنا و معیار حضور نوآموزان پیش‌دبستانی در کلاس‌های چندپایه چیست و اساساً با چه ملاک‌هایی نوآموزان می‌توانند در کلاس‌های چندپایه شرکت کنند؟
در حال حاضر حدود ۵۰ هزار کلاس چندپایه در مناطق کم‌جمعیت عشایر و روستایی کشور ما وجود دارد که بیش از ۷۰ درصد آن‌ها دو و سه پایه و حدود ۱۰ درصد زیر ۱۰ نفرند. نتایج پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهد که ناهمگنی دانش‌آموزان از نظر سن، پایه تحصیلی، توانایی‌ها و مهارت‌ها، اطلاعات پایه و

کلاس‌های چندپایه، بیش از ۲۲ هزار نوآموز پیش‌دبستانی در این کلاس‌ها حضور یافته‌اند که بیشتر آن‌ها در سال تحصیلی بعد دانش‌آموزان پایه اول همین معلم‌ها خواهند بود. حضور نوآموزان در این کلاس‌ها از چند بعد دارای اهمیت است؛ نوآموزان با معلم، فضا و قوانین مدرسه آشنا می‌شوند، به زبان فارسی مسلط می‌شوند، با دانش‌آموزان بزرگ‌تر ارتباط برقرار می‌کنند و با آن‌ها و از آن‌ها یاد می‌گیرند و... البته حضور آن‌ها منعطف بوده و براساس تشخیص معلمان این کلاس‌ها و برنامه‌ای اعلام شده، متفاوت بوده است. جا دارد از همراهی داوطلبانه و متعهدانه معلمان این کلاس‌ها تقدیر و تشکر کنم و از اینجا به استحضار همکاران زحمتکش این حوزه، به‌ویژه معلمان کلاس‌های چندپایه، برسانم که دفتر آموزش پیش‌دبستانی مصمم است از همه توان خود برای جمع‌آوری تجارب ارزشمند این عزیزان، به‌منظور ارائه الگوی ملی برخوردار از فرصت‌های موجود استفاده کند. (همکاران می‌توانند تجارب خود را به دفتر نشریه بفرستند تا به نام خودشان چاپ شود و مورد استفاده همگان قرار گیرد.)

لطفاً به زبان آمار اطلاعاتی درباره کلاس‌های چندپایه از نظر تعداد دانش‌آموز، تعداد کلاس و... در اختیار ما بگذارید.

بر پایه آمارهای موجود، حدود ۷۰۰ هزار دانش‌آموز در کلاس‌های چندپایه تحصیل می‌کنند که همه آن‌ها دانش‌آموزان مناطق روستایی، عشایر و یا حومه شهرهای کوچک و دورافتاده‌اند. بیش از پنجاه هزار معلم در این کلاس‌ها شاغل هستند. براساس آمار سال تحصیلی ۹۴-۹۳، ۵۱ هزار کلاس چندپایه در سطح کشور دایر است که از دو تا شش پایه متفاوت‌اند. در مواردی کلاس‌ها با یک تا شش نفر در شش پایه و به صورت مختلط و در برخی مناطق با جمعیت ۲۵ نفر در دو

یا سه پایه تشکیل می‌شود. در شش هزار کلاس ۲۲ هزار نوآموز پیش‌دبستانی حضور دارند.

در پایان، چنانچه مطلب ناگفته‌ای درباره کلاس‌های چندپایه باقی‌مانده است بفرمایید.

رشد آموزش ابتدایی در سال ۱۳۸۹، در چندین شماره به کلاس‌های چندپایه و اهمیت و ضرورت آن‌ها و نیز نحوه مدیریت بهینه این کلاس‌ها و معرفی منابع علمی پرداخت. فرصت مغتنمی است چنانچه مخاطبان عزیز این نشریه تمایل دارند اطلاعات بیشتری درباره این مقوله به‌دست آورند به آرشیو مجله مراجعه نمایند.

زبان مادری می‌تواند مورد بهره‌برداری تربیتی - آموزشی قرار گیرد. بر این مبنا، وزارت آموزش و پرورش در سال گذشته حضور نوآموزان پیش‌دبستانی در کلاس‌های چندپایه را تابع سه شرط اساسی زیر ابلاغ نموده است:

۱. حداکثر سه پایه
 ۲. حداکثر ۱۵ نفر
 ۳. دوره اول ابتدایی (پایه‌های اول تا سوم).
- با این شرایط برای اولین بار در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ فرصتی برای نوآموزان پیش‌دبستانی فراهم شد تا در کلاس‌های کم‌جمعیت روستایی تا حداکثر سه پایه حضور یابند. این اقدام و پذیرش نوآموزان داوطلبانه بوده است و به همت ۶ هزار معلم

